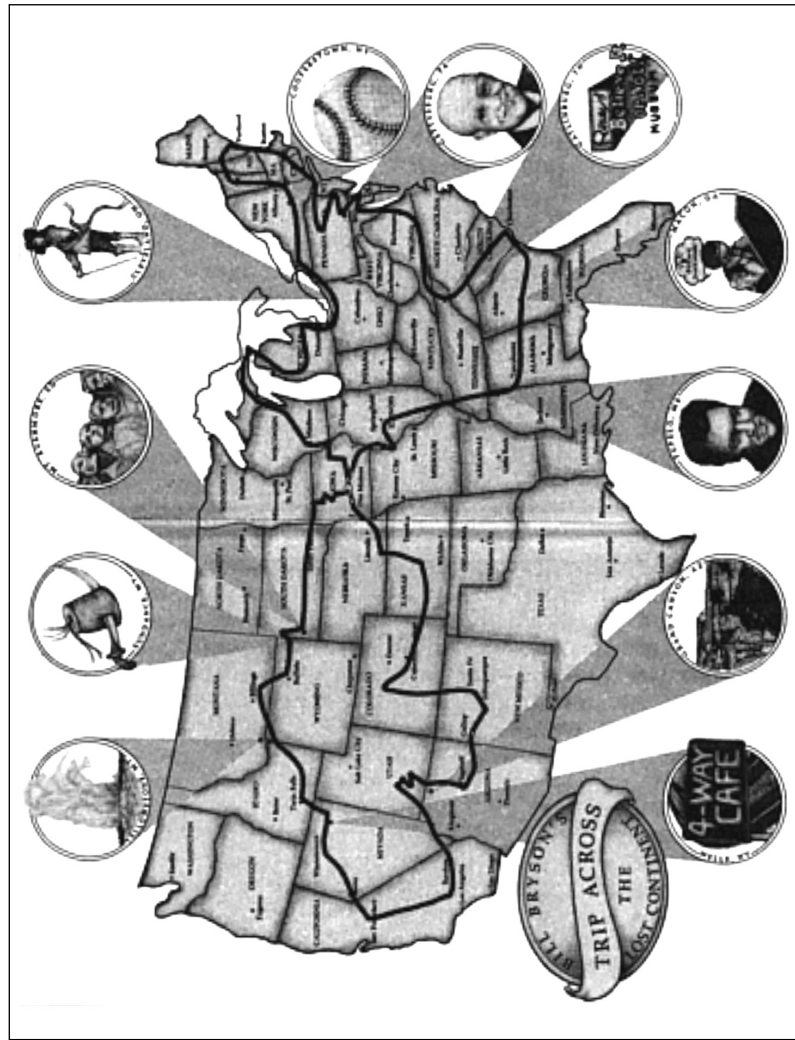

EERSTE DEEL

Oost

Oorspronkelijke schutbladillustratie, uit de Engelse editie van The Lost Continent.

Ik kom uit Des Moines. Er moet toch iemand zijn die daar vandaan komt. Als je uit Des Moines komt, kun je twee dingen doen: je accepteert dat feit zonder meer, je trouwt met een meisje uit de buurt dat Bobbi heet, je neemt een baan in de Firestone-fabriek en blijft er voor eeuwig en altijd wonen, óf je brengt je tienerjaren door met eindeloos te zeuren over wat een naargeestige puinhoop het daar toch is en dat je gewoon niet kunt wachten tot je er weg kunt gaan, en dan trouw je met een meisje uit de buurt dat Bobbi heet, je neemt een baan in de Firestone-fabriek en blijft er voor eeuwig en altijd wonen.

Er gaat haast nooit iemand weg. Dat komt omdat Des Moines het krachtigste slaapmiddel is dat de mens kent. Ergens buiten de stad staat een groot bord waarop men kan lezen: 'Welkom in Des Moines. Zo Is Het Nu Om Dood Te Zijn.' Dat staat er niet echt. Ik heb het zojuist verzonnen. Maar de stad krijgt je wel in zijn greep. Mensen die niets met Des Moines te maken hebben, rijden er vanaf de Interstate heen om even benzine of hamburgers te kopen, en blijven er voor altijd. Een eindje verder in de straat, even voorbij het huis van mijn ouders, woont een stel uit New Jersey dat je zo nu en dan rond ziet lopen met een ietwat onzekere maar merkwaardig serene uitdrukking op hun gezicht. Iedereen in Des Moines is merkwaardig sereen.

Van iedereen die ik ken in Des Moines was meneer Piper de enige die niet sereen was. Meneer Piper was een buurman van mijn ouders, een achterdochtig om zich heen loerende idioot met een rood gezicht, die altijd dronken werd en zijn auto tegen telefoonpalen te pletter reed. Waar je ook heen ging, overal kwam je gevaarlijk overhellende telefoonpalen en verkeersborden tegen, stille getuigen van meneer Pipers rijgewoonten. Hij verdeelde ze over het hele westen van de stad, zo'n beetje zoals honden hun sporen op bomen achterlaten. Meneer Piper was bijna het vleesgeworden equivalent van Fred Flintstone, alleen niet zo charmant. Hij was een Shriner en een Republikein – een Nixon-Republikein – en hij scheen het als zijn levenstaak te zien her en der aanstoot te geven. Zijn meest geliefde tijdverdrijf, afgezien van dronken worden en zijn auto in de puin rijden, was dronken worden en de burens beledigen, vooral ons omdat we Democraten waren, hoewel hij, als wij niet voorhanden waren, ook best bereid was om Republikeinen te beledigen.

Ten slotte werd ik volwassen en verhuisde naar Engeland. Dit ergerde meneer Piper haast buitensporig. Het was nog erger dan Democraat zijn. Wanneer ik maar in de stad was, kwam meneer Piper naar me toe om me de les te lezen. 'Ik snap niet wat je daar bij al die Britten moet,' zei hij dan op provocerende toon. 'Het zijn viezeriken.'

'Meneer Piper, u weet niet waar u het over heeft,' antwoordde ik dan met mijn geaffecteerde Britse accent. 'U bent een idioot.' Je kon zulk soort dingen best tegen meneer Piper zeggen omdat hij (1) een idioot wás en (2) toch nooit luisterde naar wat er ook maar tegen hem gezegd werd.

'Bobbi en ik zijn twee jaar geleden in Londen geweest en onze hotelkamer had nog niet eens een toilet,' vervolgde meneer Piper dan. 'Als je midden in de nacht even wilde pissen, moest je een kilometer door de gang lopen. Dat is toch smerig!'

'Meneer Piper, Engelsen zijn toonbeelden van properheid. Het is toch algemeen bekend dat ze per hoofd van de bevolking meer zeep gebruiken dan wie ook in Europa.'

Daar reageerde meneer Piper op met een honend gesnuif. 'Dat betekent geen ene moer, beste jongen, alleen maar dat ze zindelijker zijn dan een stelletje moffen en spaghettivreters. Mijn God, een *hond* is nog zindelijker dan een stelletje moffen en spaghettivreters. En ik zal je nog eens wat vertellen: als zijn pappie Illinois niet voor hem had gekocht, zou John F. Kennedy nooit tot president zijn gekozen.'

Ik had lang genoeg in de buurt van meneer Piper gewoond om me niet door die abrupte koerswijziging uit het veld te laten slaan. De diefstal van de presidentsverkiezing van 1960 was een al heel oude klacht van hem die hij om de tien of twaalf minuten ter sprake bracht, ongeacht waar het gesprek ook over mocht gaan. In 1963, tijdens de rouwdienst voor Kennedy, gaf iemand in de Waveland Tap meneer Piper een dreun op zijn neus omdat hij die opmerking maakte. Meneer Piper was zo woedend dat hij regelrecht naar buiten liep en zijn auto tegen een telefoonpaal te pletter reed. Meneer Piper is nu dood, in elk geval iets waar Des Moines je op voorbereidt.

Toen ik ouder werd, dacht ik altijd dat het grootste voordeel van het feit dat je uit Des Moines kwam was dat je dan tenminste niet uit een andere plaats in Iowa kwam. Naar Iowaanse normen gemeten is Des Moines een paradijs van kosmopolitisme, een dynamisch brandpunt van welvaart en ontwikkeling, waar de mensen driedelige pakken en donkere sokken dragen, soms zelfs allebei tegelijk. Gedurende het jaarlijkse staatshonkbaltoernooi van de middelbare scholen, als de boeren-

kinkels uit alle delen van de staat voor een week de stad binnen komen stromen, klampten we hen in het centrum aan met het hatelijke aanbod hun te leren hoe ze een lift moesten gebruiken of door een draaideur moesten gaan. Dit bleek niet eens altijd zo erg overdreven. Mijn vriend Stan moest eens, toen hij een jaar of zestien was, bij zijn neef gaan logeren in een of ander afgelegen, vaag gehucht dat Hondewater of Luttedorp heet of iets in die trant – een onwaarschijnlijk gat waar als een hond door een vrachtwagen wordt overreden het hele dorp uitloopt om ernaar te gaan kijken. Tegen de tweede week stond Stan, uitzinnig van verveling, erop om met zijn neef de tachtig kilometer naar het provinciestadje Hooterville te rijden om te kijken of daar iets te doen was. Ze gingen kegelen in een kegelbaan met kromgetrokken banen en afgeschilferde ballen en daarna dronken ze in een drugstore chocoladesoda en keken een *Playboy* in, en op weg naar huis zuchtte de neef van immense voldoening en zei: 'Tjee, bedankt, Stan. Ik heb mijn leven lang nog niet zo'n lol gehad!' Echt waar.

Ik moest eens naar Minneapolis, en nam een secundaire weg om wat van het land te zien. Maar er viel niets te zien. Het is alleen maar plat en warm, en vol met maïs en sojabonen en varkens. Zo heel af en toe kom je langs een boerderij of een doods klein plaatsje waar het levendigste van alles de vliegen zijn. Ik herinner me één lang, glinsterend stuk waar ik de weg tot een paar mijlen ver kon overzien, en daar aan de kant bevond zich een bruine stip. Toen ik dichterbij kwam zag ik dat het een man was die op een kistje bij zijn voortuintje zat, in een dorpje van zes huizen met zo'n soort naam als Spiegat of Pisbak. Hij keek met buitensporige belangstelling toe hoe ik aan kwam rijden. Toen ik langszoefde zag ik in de achteruitkijkspiegel dat hij me nog steeds na zat te kijken, tot ik ten slotte in een warmtenevel verdween. De hele scène moet ongeveer vijf minuten geduurd hebben. Het zou me niet verbazen als hij zelfs nu nog van tijd tot tijd aan me denkt.

Hij had een honkbalpetje op. Je kunt een man uit Iowa altijd overal herkennen omdat hij een honkbalpetje met reclame voor John Deere of een veevoederbedrijf op heeft, en omdat zijn nek als met laserstralen tot diepe voren bewerkt is doordat hij jarenlang in de gloeiende zon op een John Deere-tractor heen en weer heeft gereden. (Dat doet zijn hersenen ook al niet veel goeds.) Een ander karakteristiek kenmerk is dat hij er belachelijk uitziet als hij zijn hemd uittrekt, doordat zijn nek en zijn armen chocoladebruin zijn en zijn bovenlijf zo wit is als de buik van een zeug. In Iowa noemen ze dat boerenbruin en ik geloof dat het een teken van distinctie is.

De vrouwen uit Iowa zijn haast altijd opzienbarend dik – zaterdags kun je ze door de Merle Hay Mall, de winkelpromenade van Des Moines, zien lopen, klef en vlezig in hun shorts en plastronnetjes, zo'n beetje als olifanten in kinderkleren, en maar schreeuwen naar hun kinderen, waarbij ze namen als Dwayne en Shauna roepen. Uitgerekend Jack Kerouac vond dat de vrouwen uit Iowa de mooiste van het land waren, maar ik denk niet dat hij ooit op een zaterdag in de Merle Hay Mall is geweest. Overigens moet ik wel toegeven – en dat is vreemd, heel vreemd – dat de tienerdochters van die dikke vrouwen er altijd absoluut verrukkelijk uitzien, zo zacht en luisterrijk gevormd en met de natuurlijke frisse geur van een mandje fruit. Ik weet niet wat er met hen gebeurt, maar het moet afschuwelijk zijn om met een van die huwbare snoepjes te trouwen in de wetenschap dat er een tijdbom in haar aan het tikken is die haar op een onbekend tijdstip tot iets kolossaals en grotesks zal doen opzwellen, wat waarschijnlijk plotseling en vrijwel zonder voorafgaande waarschuwing zal gebeuren, net als zo'n zelfopblaasbaar rubberbootje nadat je een ruk aan het koordje hebt gegeven.

Nog afgezien hiervan, wat op zichzelf al reden genoeg is, geloof ik niet dat ik in Iowa zou zijn gebleven. Ik heb me daar nooit echt thuis gevoeld, zelfs niet toen ik klein was. In 1957 of daaromtrent gaven mijn grootouders me voor mijn verjaardag een Viewmaster met een pakje plaatjes waar 'Iowa – Onze Roemrijke Staat', op stond. Ik herinner me dat ik zelfs toen al dacht dat die verzameling roemruchtigheden wel een tikkeltje aan de magere kant was. Zonder enig noemenswaardig natuurschoon, zonder nationale parken, slagvelden of beroemde geboorteplaatsen tot hun beschikking, moesten die lui van Viewmaster hun creatieve 3-D talenten wel tot het uiterste uitbuiten. Als je de Viewmaster voor je ogen hield en je op het witte hendeltje drukte, kreeg je, herinner ik me, een plaatje van het geboortehuis van Herbert Hoover te zien, indrukwekkend driedimensionaal, gevolgd door de tweede grote schat van Iowa, de Kleine Bruine Kerk in het Dal (die de inspiratiebron was van het lied waarvan niemand ooit weet hoe de melodie precies gaat), en dan de brug over de Mississippi bij Davenport (alle auto's schenen zich naar Illinois te haasten), een wuivend maïsveld, de brug over de Missouri bij Council Bluffs en alweer de Kleine Bruine Kerk in het Dal, nu vanuit een andere hoek genomen. Ik herinner me dat ik zelfs toen al dacht dat het leven toch méér te bieden moest hebben.

Toen, op een grijze zondagmiddag toen ik een jaar of tien was en tv zat te kijken, was er een documentaire over de filmkunst in Europa. In

een van de fragmenten zag je Anthony Perkins in het halfduister door een hellende straat lopen. Ik weet nu niet meer of het Rome of Parijs was, maar de straat was geplaveid met keien die glommen van de regen, en Perkins liep diep weggedoken in een regenjas en ik dacht: 'Hé, *c'est moi!*' Ik begon de *National Geographic* te lezen – nee, te *verslinden* – met zijn foto's van veelkleurige Lappen en in mist gehulde kastelen en zeer oude steden van een oneindige bekoring. Vanaf dat ogenblik wilde ik een Europese jongen zijn. Ik wilde in een flat tegenover een park in het hart van een stad wonen en vanuit mijn slaapkamerraam uitkijken over een overvol panorama van heuvels en daken. Ik wilde in trams rijden en vreemde talen leren begrijpen. Ik wilde vriendjes hebben die Werner en Marco heetten en korte broeken droegen en straatvoetbal speelden en houten speelgoed hadden. Ik kan me met de beste wil van de wereld niet meer indenken waarom. Ik wilde dat mijn moeder me erop uitstuurde om stokbroden te kopen in een winkel waar een houten krakeling boven de ingang hing. Ik wilde door mijn voordeur naar buiten stappen en ergens *zijn*.

Zodra ik oud genoeg was ging ik weg. Ik verliet Des Moines en Iowa en de Verenigde Staten en de oorlog in Vietnam en Watergate, en vestigde me aan de andere kant van de wereld. En als ik nu thuiskom, dan is het in een vreemd land, vol met massamoordenaars en sportclubs in de verkeerde steden (de Indianapolis Colts? de Toronto Blue Jays?) en een aantrekkelijk ogende ouwe zak als president. Mijn moeder heeft die aantrekkelijk ogende ouwe zak nog gekend toen hij sportverslaggever was bij WHO Radio in Des Moines en 'Dutch Reagan' genoemd werd. 'Het was gewoon een aardige, vriendelijke, een beetje dommige kerel,' zegt mijn moeder.

Wat eigenlijk een vrij redelijke beschrijving van de meeste Iowanen is. Begrijp me niet verkeerd. Ik wil geen moment de indruk wekken dat Iowanen zwakzinnig zijn. Het is beslist een intelligent en verstandig volk dat, ondanks zijn ingeschapen conservatisme, altijd bereid is geweest een gewetensvolle, helder denkende liberaal te kiezen in plaats van een of andere stompzinnige conservatief. (Dit maakte meneer Piper altijd zowat gek van razernij.) En de Iowanen, zo kan ik u vol trots vertellen, zijn het meest geletterde volk van de hele natie: 99,5 procent van de volwassenen daar kunnen lezen. Wanneer ik zeg dat ze een beetje dom zijn, dan bedoel ik daarmee dat ze goed van vertrouwen, vriendelijk en mededeelzaam zijn. Ze zijn wel een tikkeltje traag, dat is zeker – wanneer je een Iowaan een mop vertelt, dan zie je een soort wedren op gang komen tussen zijn hersens en zijn gezichtsuitdrukking

– maar dat komt niet omdat ze niet tot supersnel denkwerk in staat zijn, het komt alleen maar omdat daar niet veel behoefte aan is. Hun verstand is afgestompt door het simpele, heilzame geloof in God en de aarde en hun medemens.

De Iowanen zijn vooral vriendelijk. In het Zuiden is het zo dat als je een vreemde eettent binnenkomt, eerst alles rustig blijft, waarna het ineens tot je doordringt dat alle andere klanten naar je zitten te kijken alsof ze de risico's berekenen die ze lopen als ze je zouden vermoorden om je portefeuille te stelen en je lijkt in een ondiep graf ergens in de moerassen laten liggen. In Iowa ben je het middelpunt van de belangstelling, het meest belangwekkende fenomeen dat het dorp getroffen heeft sinds in mei een tornado de ouwe Frank Sprinkel en zijn tractor meezoog. Iedereen die je tegenkomt doet alsof hij je met plezier zijn laatste biertje zou geven en je met zijn zuster naar bed zou laten gaan. Iedereen is gelukkig en vriendelijk en merkwaardig sereen.

De laatste keer dat ik thuis was, ging ik naar Kresge's in de binnenstad en kocht er een stapeltje prentbriefkaarten om naar Engeland te sturen. Ik kocht de belachelijkste kaarten die ik kon vinden – een zons- ondergang boven een weiland, een plaatje van boeren die zich onverschrokken aan een roltrap vastklampen met het onderschrift: 'Wij zijn de roltrap in Merle Hay Mall opgegaan!', en meer van dat soort dingen. Ze waren allemaal zo identiek absurd dat ik me eigenlijk een beetje gegeneerd voelde toen ik ermee naar de kassa liep, alsof ik vieze blaadjes gekocht had en op de een of andere manier de indruk hoopte te wekken dat ze eigenlijk voor iemand anders bestemd waren. Maar de caissière bekeek ze stuk voor stuk bedachtzaam en met belangstelling – zoals ze trouwens altijd doet met vieze blaadjes.

Toen ze naar me opkeek had ze een waas voor haar ogen. Ze droeg een vlinderbril en een getoupeerd kapsel. 'Dit zijn werkelijk heel mooie kaarten,' zei ze. 'Weet je, schat, ik ben in een heleboel staten geweest en heb een heleboel plaatsen gezien, maar ik kan je wel vertellen dat dit zo ongeveer het pr chtigste is dat ik ooit gezien heb.' Ze zei werkelijk pr chtigste. Ze meende het echt. De arme vrouw was in een staat van terminale hypnose. Ik bekeek de kaarten nog eens en tot mijn verbazing begreep ik plotseling wat ze bedoelde. Ik kon er niets aan doen maar ik was het met haar eens. Ze waren pr chtig. Samen vormden we een kleine gemeenschap van zwijgende bewondering. Gedurende   n duizelingwekkend, zorgeloos moment, was ik bijna zelf ook sereen. Het was een vreemde gewaarwording, en het ging snel voorbij.

II

Mijn vader hield van Iowa. Hij heeft zijn hele leven in de staat gewoond, en zelfs nu nog worstelt hij zich er door de eeuwigheid heen, op de Begraafplaats Glendale in Des Moines. Maar ieder jaar opnieuw werd hij ineens bezeten door de lichtelijk maniakale aandrang om in de vakantie de staat uit te gaan. Iedere zomer laadde hij, zonder veel voorafgaande kennisgeving, de auto tot kreunens toe vol, joeg ons erin, ging op weg naar een of ander ver oord, keerde terug om zijn portefeuille op te halen als hij al bijna in de volgende staat was, en ging opnieuw op weg naar een of ander ver oord. Ieder jaar was het hetzelfde. Ieder jaar was het verschrikkelijk.

Absoluut dodelijk was de verveling. Iowa ligt midden in de grootste vlakte aan deze kant van Jupiter. Bijna overal in de staat word je als je op een dak klimt zo ver als het oog reikt geconfronteerd met een eentonige maïsvlakte. Het ligt in alle richtingen zestienhonderd kilometer van zee, zevenhonderd van de dichtstbijzijnde berg, vijfhonderd van wolkenkrabbers en straatrovers en andere belangwekkende dingen, en driehonderdvijftig kilometer van mensen die *niet* de gewoonte hebben om, bij wijze van inleiding op het beantwoorden van iedere, hun door een vreemde gestelde vraag, een vinger in hun oor te steken en die snel rond te draaien. Om van Des Moines uit met de auto bij een plaats te komen van desnoods niet meer dan vluchtig belang, moet je een reis maken die in andere landen als episch beschouwd zou worden. Het betekent dagen en dagen van niet aflatende verveling in een gloeiendhete stalen capsule over het lint van een autoweg.

In mijn herinnering brachten we onze vakanties altijd door in een grote blauwe Rambler stationwagen. Het was een lullige auto – mijn vader kocht altijd lullige auto's, tot hij in de penopauze kwam en pittige rode sportwagens met open dak begon te kopen – maar de Rambler had tenminste het grote voordeel dat hij ruim was. Mijn broer, mijn zusje en ik, achterin, zaten mijlenver af van mijn ouders voorin, in een andere kamer eigenlijk. Tijdens illegale strooptochten in de picknickmand kwamen we al gauw tot de ontdekking dat als je een stuk of wat Ohio Blue Tip lucifers in een appel of een hardgekookt ei stak, zo dat het op een stekelvarken leek, en dat vervolgens achteloos uit het achterraampje liet vallen, het net een bom was. Het ontplofte met een klein plofje en een verbazend grote flits van blauw vuur, zodat de achterop komende auto's op een vermakelijke manier opzij zwenkten.

Mijn vader, mijlenver voorin, kwam nooit te weten wat er aan de

hand was en begreep maar niet waarom er de hele dag auto's langs hem heen zoefden waarvan de bestuurders woedende gebaren maakten, voor ze weer in de verte verdwenen. 'Wat hebben ze toch allemaal?' zei hij dan op gekwetste toon tegen mijn moeder.

'Ik weet het ook niet, lieve,' antwoordde mijn moeder dan minzaam. Mijn moeder zei nooit meer dan twee dingen. Ze zei: 'Ik weet het ook niet, lieve.' En ze zei: 'Zal ik een broodje voor je smeren, schat?' Een enkele keer gaf ze op onze reizen nog wel eens andere blijken van intelligentie ten beste, zoals 'Moet dat lichtje op het dashboard wel branden, lieve?' of 'Ik geloof dat je die hond/man/blinde daar achter ons overreden hebt, schat', maar meestal was ze zo verstandig haar mond te houden. Dat kwam omdat mijn vader in de vakantie een geobsedeerd mens was. Zijn voornaamste obsessie was zoveel mogelijk te bezuinigen. Hij bracht ons altijd naar de goorste hotels en motels, en naar het soort wegrestaurants waar ze maar eens per week de afwas deden. Je wist altijd met een gevoel van naderend onheil dat je, voor je klaar was, op een gegeven moment het gestolde eigeel van iemand anders ergens op je bord of tussen de tanden van je vork zou vinden. Het kon niet anders of daar kreeg je luizen van en natuurlijk stond je een langdurige, pijnlijke dood te wachten.

Maar zelfs dat was nog bijna een feest. Gewoonlijk moesten we aan de kant van de weg picknicken. Mijn vader had er een speciaal instinct voor de beroerdste picknickplekjes uit te zoeken – aan de rand van een drukke stopplaats voor vrachtauto's of in een parkje dat midden in een of ander verschrikkelijk arm getto bleek te liggen, zodat groepjes kinderen bij onze tafel kwamen staan en zwiijgend toekeken hoe we Hostess cakejes en ribbelchips aten – en op het moment dat we stopten begon het altijd ongelofelijk hard te waaien zodat mijn moeder de hele lunchtijd doorbracht met over een oppervlakte van zowat een vierkante kilometer achter papieren bordjes aan te rennen.

In 1957 investeerde mijn vader \$ 19,98 in een draagbaar gasstel waar je, iedere keer als je het wilde gebruiken eerst een uur mee bezig was om het in elkaar te zetten en dat zo wild en onberekenbaar was dat wij kinderen altijd een heel eind achteruit moesten gaan als het aangestoken werd. Maar dat bleek elke keer weer overbodig, want het stelletje flakkerde alleen maar voor een paar seconden op om daarna sputterend uit te doven, en mijn vader was vervolgens urenlang bezig met het nu eens de ene en dan weer de andere kant op te zetten om de vlam uit de wind te houden, terwijl hij het tegelijkertijd toesprak op een zachte, geagiteerde toon die je gewoonlijk met chronisch krankzinnigen asso-